

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси Ўзбекистон ССР ва республика Компартиясининг 60 йиллик юбилейига атаб «Зарбдор одимлар» деган янги рубрика очди. Бу рубрикада республика-мизда олтинчи йил ичида қурилган ва қуриляётган энг катта иншоотлар, барпо бўлаётган янги шаҳарлар, гигант заводлар ҳақида ҳикоя қиламиз. Шу рубрика остида берилётган биринчи ҳикоя-мизни НАВОЙИЙ шаҳрига бағишлаймиз.

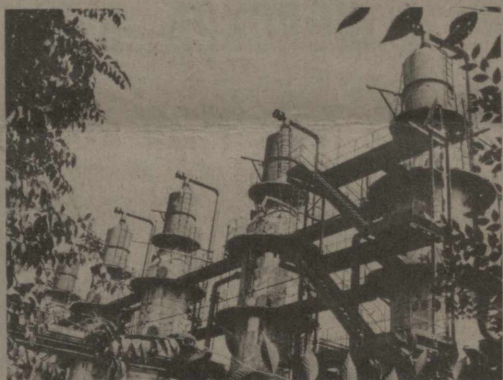
Модомики, совет юртида
Шу одамлар бор экан,
демак — бунда шаҳар бўлур
демак — бунда албатта,
демак — бунда боғ
гуллар, бешар!

В. МАЯКОВСКИЙ

НАВОЙИЙ шаҳри Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг 1958 йил 3 сентябрда эълон қилинган Фармонида кўра ташкил этилган. Шаҳарнинг номида кўриниб турибдики, партия ва ҳукуматимиз маданий меросимизни юксак қадрлайди, халқ учун хизмат қилган улут инсонлар хотирасини абадийлаштиришга катта эътибор бериб келади.

Шаҳарни лойиҳалаштириш ишлари Ленинграддаги ВНИИЭТ институтининг ахириттура устоҳонасига топширилди. Новосибирскдаги академик шаҳарча, Обинск ва Дубна қурилушларида катта тажриба ортирган И. Орлов, Н. Симонов бу ишга боши бўлдилар. Улар қаторида И. Жарковский, Е. Федоров каби ёш архитекторлар ҳам жалб этилди.

Уларнинг зиммасида маънавий унвонли вазира турар эди, яъни унинг бошқа шаҳарларга ўхшамаллигини, мутлақо ўзи

«Навоизот» бирлашмасининг маҳсулотлари мамлакатимизда ҳужалиқларига жўнатилади.

В. ПОЛИТАЕВ фотоси

га хос қилиб бўлиб эйтиш лозим эди. Бунинг устига Ўрта Осиёнинг, жумладан, Ўзбек халқининг қадимий меъморлиги анъанаси бор, қолаверса ҳар қандай замонавий шаҳарда ҳам миллий колорит акс этиши керак. Навойи шаҳрини лойиҳалашга киришар экан, архитекторлар масаланинг ана шу томонларини жиддий ўйладилар. Натижада улар Самарқанд ва Бухоронинг ёдгорлиқларини, асрлар давомида одамларни ҳайратга солиб келадиган минораларни, синчиқлар ўрғандилар, уларнинг рангларини назарда тутдилар. Бу шаҳар қурилиши тарихидати ана бир яхши томони шундаки, архитекторлар конструкторлар, экономистлар ва бошқа муҳтаassisлар кўламадорлаштирувчилар билан ҳамкорликда иш олиб боришди. Шу боис баъзи шаҳарларда учраб турадиган салбий ҳодиса, яъни лойиҳалаштирувчи билан қурувчилар ўртасида келишмовчиликлар бўлиб берилади. Лойиҳа барча муҳтаassisлар билан ҳамкорликда чуқур ўрганиб чиқилди ва шундай қилиб, қисқа муддатда қизилқумда янги шаҳар барпо этилди.

Ўтган йилнинг сентябры ойда шаҳарнинг чорак асрлик юбилейи нишонланди. Чорак аср... Қўхна тарих учун бу бир дақиқа деган гап. Аммо шу қисқа давр ичида барпо бўлган шаҳарни ҳозир бир томоша қилинг. Ҳозир шаҳарда тўққизта микрорайон бор. Унинг умумий майдони салкам минг гектарни ташкил этади. Бу ерда 120 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Шаҳар қурилишидаги яна бир ўзига хослик шундаки, ҳар бир микрорайонда турар жой билан бир натижада, кишилар учун керакли бўлган барча маданий-маиший бинолар кўзда тутилган. Бу эса аҳолига вақтни тежашда, маданий ҳордиқ чиқаришда жуда қўл келади.

Шаҳар марказида ўн уч қаватли маъмурий бино бор. Агар унинг тегишга чиқиб кузатсанг, шаҳар қафдаги

кишиларнинг дўстлиги бунёд эди. Шаҳар меҳнаткашлари ҳам ана шу эзгу, муқаддас туғу билан ишлайдилар. Унга содиқ бўлиб қолишни уларнинг бурчи, деб билдилар. Эътибор қилдингизми, — дейди Ҳ. Худойкулов, — област газета мизини ҳам «Дўстлик байроғи» деб атади. Чунки дўстлик бор жойда ҳамма орзулар рўйига чиқади.

Ҳожикўл Худойкулов шаҳар ва област меҳнаткашлари бажарётган ишлар ҳақида тўққиздан тўққизга дўстлик шаҳрига улут Алишер Навойи номининг берилиши ҳам бекиб эмас. Ҳазрат Навойи ўз асарларида дўстлиқни улутлаганлар. Чинлик Фарҳод арман қиза Ширинини севиб қолганлигини буюк бобомиз нечоғли меҳр-муҳаббат билан куйлаган. Навойи номини олишга муяссар бўлган шаҳар аҳли ҳам ана шу дўстлиқни қадрлаб, унга амал қилиб келмоқда.

Навоийнинг ўзи ёш бўлгани каби аҳолисининг ҳам аксарияти ёшлардир. Аҳолининг ўртача ёши шаҳарнинг ўзи билан тенгдош, яъни йигирма олтида. Болалар муассасаларининг кўпчилиги ҳам шундан. Ўттиз саккизта болалар боғча ва яслиларидан навоийликларнинг ўн бир минг фарзанди тарбияланади. Ўн тўрт мактабнинг парталарида 16 минг йигирма киз таълим олади. Бугина эмас, шаҳарда Тошкент Политехника ва Педагогика институтларининг филиаллари бор. Навойи саноат техникумида 1210, медицина билим юртида 120, тўрт хунар техника билим юртида эса 2200 йигирма киз касб-хунар ўрганади. Шаҳардаги саккизта микрорайон олий ўқув юртига шаҳарчадан бўлиб рекалатирилмоқда. КПСС Марказий Комитети

Шаҳарнинг бугунги жамоли

дан ошқидир. «Дельфин» деган сузиш бассейни, 17 спорт зали, иккита стадион, 16 спорт майдончаси, 8 поликлиника, 1236 ўринли шифохона шаҳар меҳнаткашлари хизматига. Яна бир спорт иншооти — «Судгидна» спорт комплекси қурилиши жадал суратда олиб боришмоқда. «Дельфин»да республика ва Бутуниттифоқ муСОБАқалари ўтказилади.

Бу қошоналарнинг бадиий беозиги жуда ҳайратланарли. Масалан, «Ўзбекистон» кинотеатридаги улкан

ЗАРБДОР ОДИМЛАР

Ж. МИРЗАЕВ фотоси

аямайдилар. Шаҳар Совети нинг ўн олти донийи комиссияси бўлиб, улар 165 депутатни биллаштириди. Депутатларимизнинг аксарияти халқ ишончини ҳалол меҳнат, бошқаларга намуна бўлиши, сайловчиларнинг на казларини тўла бажариши билан оқламоқдалар. Улардан айримларини эслатиб ўтмоқчиман. Булар — электр химия заводининг ишчилари Александр Аганов ва Рудий Файрузов, «Навоизот» бирлашмасининг ишчилари Тамара Сологубова ва Оль-

мон онани ҳам қўшгимиз келди. Уларнинг кўпчилиги ҳам ишлаб, ҳам ўн ёки онда ортқи фарзанд тарбиялагани, бунга ҳар қандай масоратдан кам жойи йўқ. Шаҳар ижроия комитетидан бизга янги бир хушхабарни йитишди. Халқ депутатлари Навойи шаҳар Совети ижроия комитетининг қарори билан ленинградлик архитектор конструктор, ҳайкалтарош ва инженерлардан бир гуруҳи Навойи шаҳарининг фахрий граждани қилиб сайланди. В. Седов, Н. Ор-

шундай ҳоллар бўлади: улар бир хилда қуриқ қилиб қурилган, кўчалар ҳам бири-бирига ўхшаш ёки аксинча, миллий колоритни акс эттириш мақсадида ортқича жимжима, безаклар чаппалашланади.

Навоийда бундай ҳол йўқ. Ҳаммаси меъёрида, табиий. Маъмурий бинолар ҳам, турар-жой бинолари ҳам бир-бирларига ўхшамайди. Ташқи безакларидан тортиб, ичкарисига ишланган паннолару пардозларга қайтарилмас. Ресторан, меҳмонхона, кафе, савдо марказлари — буларнинг ўзига хослигини айтмай ҳам қўя қолайлик. Бир кўрган одам уни ҳеч қачон бошқаси билан адаштириб қўймайди. Шунинг учун ҳам замонавий шаҳар қурилишига бағишланган бир неча Халқаро ва Бутуниттифоқ кўргазмаларида Навойи иштирок этган, фахрли ўринларни олган.

Навоий жадал одимлар билан ривожланиётган шаҳар. Унинг пайдо бўлиш тарихи, тараққиёт йўллари, бугунги ва эртаси ҳақида мухтасар ҳикоя қилдик. Аммо бу навқирон, индустриал, маданий, замонавий, энг муҳими яшил (ҳар бир кишига 40 квадрат метр яшиллик тўғри келади) ва болалар шаҳри. Навойида амалга оширилган, ҳозирги кунда бажарилаётган келажакда қилинаётган ишларнинг ҳаммаси ҳақида батафсил ёзиш учун жидда ба титоблар керак. Чунки бу шаҳардаги ҳар бир киши, ҳар бир оила ҳақида титоблар ёзиш мумкин. Уларнинг тақдир, меҳнати, турмуш тарзи совет жамятини тараққийлатиш, кўпмиллатли совет кишилари дўстлигининг рамзи, амалий исботидир. Бундай титоблар ҳам ёзилди. Бугун кишининг коммунал. Чунки шаҳарлар тарихи билан шугулланувчи олимларимиз, адибларимиз қўл қовуштириб ўтирганлар йўқ. Халқимизда «Юз марта эшитилган кўра бир марта кўрган афсал» деган доно нақол бор. Шунинг учун Навойи шаҳрини келиб кўрганига, кўча ва хибоналарида, кўл ва боғларида, сайр қилганга нима етсин! Меҳмондўст, қалби очик навоийликлар ҳаммани шоду хурамлик билан кутиб оладилар.

ШУ КУНЛАРДА Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллик юбилейини муносоиб кутиб олиш учун серқўёш диверимизнинг ҳамма жойида таъйиғарлик ишлари қизгин олиб боришмоқда. Навойиликлар ҳам бу шонли санага муносоиб меҳнат совғалари тайёрламоқдалар. Саноат корхоналарининг ишчилари, маданий-маиший хизмат ходимлари — барча навоийликлар ана шу руҳда меҳнат қилмоқдалар, ишамоқдалар. Юбилей муносабати билан шаҳар қиёфаси янада гўзаллашади, чиройига чирой қўшилади. Улут Алишер Навойи номи билан аталувчи навоий шаҳарга келинг, унинг фидойи кишилари амалга ошираётган улутвор ишлар билан танишинг. Навойи сизга мухтасир...

Маматкул ҲАБРАТҚУЛОВ, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг махсус муҳбири

панио шаҳар меҳнаткашлари дўстлигининг ёлғори сифатида кўзга ташланади. «Пахта тарабтат қизлар» деб аталган асар ўзига хос оригинал услубда ишланган. Ёки «Флора» кафедаги Турна кўрган киши лол қолади, у гўё Шўрқўлдан учиб кетаятганга ўхшайди. «Сармиш» ресторанининг зиёфатлар залига кирганлар эса гўё Сармиш ёрларида юргандай бўлади. Марказий майдонга ётқизилган рангли плиталар гулдор тиламини эслатади. Дарвоқе, ана шу майдонда доҳиймиз Владимир Ильич Ленинга ҳайкал ўрнатилади.

— Навойи менинг кўз ўн-

«Флора» ёшлар кафедаги ишланган панио

гимда қад кўтарди, — дейди шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Николай Васильевич Духанов. — Мен унинг жомолига қараб тўймайман, ҳар бир янги бино, кўча, хибон ёки ёдгорлик қўлганимни тоғдай кўтарамиз. Меҳнаткашларга ғамхўрлик кўрсатиш, уларни моддий ва маънавий рағбатлантиришга шаҳар партия комитети ҳамда ижроия комитети ҳамма катта эътибор бериб келаятир. Битта мисол. Николай Васильевич мени бир жойга тақлиф қилди. Ремонт механика заводининг биринчи директори Александр Елеазарович Леонид рафқаси Елеазарович Петровна билан турмуш қурганига эълик йил тўлибди. Шаҳар партия комитетининг биринчи секретари уларни ана шу кўтлуг сана билан муқорабод этгани бораётган экан. Ҳам олтин тўй қилётганларга, ҳам Николай Васильевичга ҳавасини эслатилади. Юзак қараганда арзimas галдай туюлади, чуқурроқ ўйлаб кўрсангиз, меҳнаткашлар, умуман одамларга эътиборининг, улар қўлгани олишининг ажойиб намунаси эмасми?!

Одамларнинг турмуш шароитини яхшилаш, намуналик дам олишини таъминлаш — бизнинг асосий вазифамиздир, — дейди халқ депутатлари шаҳар Совети ижроия комитетининг раиси Ўткир Акрамов. — Бунинг учун ижроия комитет, депутатларимиз бор кўчаларни

Гончаревнинг ижодий ҳамкорлиги самарасидир. Доҳиймиз В. И. Ленин ва улут Алишер Навойи ҳайкаллари ҳам шуларнинг ҳамкорлигига қад ройлашди.

Дарвоқе, Навойи шаҳрининг архитектурасини яратган авторлардан бир гуруҳи СССР Давлат мунофоти ва Халқаро Архитекторлар уюшмасининг мукофоти билан тақдирланганлар.

Навоийликлар бошқа шаҳарлардаги биродарларига ҳам зарур бўлган пайтда ёрдам қўлини қўзадилар. 1966 йилда Тошкент зилидан зарар кўрганда навоийликлар бу ерга келиб, 640 квартира қуриб берган эдилар. Яқинда Газли шаҳридаги табиий офатдан сўнг бошқалар қатори навоийликлар ҳам газлиликларга ёрдам етиб боришди.

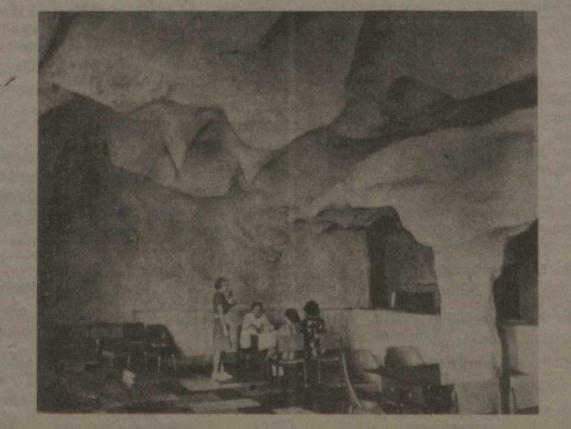
ШАҲАРДА фахрли, ҳам маиший хушхат, иззатига сазовор бўлган кишилар кўп. Улар гоёт дилкаш қўнғил очик одамлар. Сухбатлашсангиз суҳбатига тўймайсиз. Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари У. Абдураҳмонов, В. Гусев, Социалистик Меҳнат Қаҳрамонлари А. Петров, И. Марочкин, шухрат орденларининг тўла кавалери В. Рашидов, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутаты Л. Зиярнова, дастлабки қурувчилардан, ҳозир эса шаҳар ветеранлар клубининг раиси Н. Гришмановский ва бошқалар. Бу самимий, табарруқ одамлар қаторига 40 нафар Қаҳра

лов, Н. Симонов, Г. Смородина, Т. Сафонова, Е. Жеребина, В. Свинин, В. Юковлев — улар Навойи шаҳрининг лойиҳасини яратиш, қуриш ва беозада катта ҳисса қўшганликлари учун ана шу юксак ўнвога сазовор бўлганлар.

Маълумки, шаҳар қурилиши узон йиллар давом этадиган иш. Унинг қачон тугагини ҳеч ким билмайди. Ҳар бир авлод ўзининг дидига мос, эҳтиёжи учун зарур биноларни, иншоотларни қуради. Навойи ҳам шундай. Бу ерда қурилиш жадал давом этмоқда. Навойи области тузилиши ва мазкур шаҳар область марказига айлантирилиши шаҳар тараққиёти учун катта имкониятлар яратди. Яқин келажакда темирйўл вокзали, янги аэропорт қурилади, самолёт қўнадиган йўлаклар реконструкция қилинади. Шундан кейин Навойи Москва, Ленинград ва бошқа йирик шаҳарлар билан ҳаво йўли орқали боғланади. Янги-янги микрорайонлар қад кўтарди, троллейбус қатнай бошлайди. «Шеърят боғи» ташкил этилади. Бу ерда турли рамзий шакллар, безаклар бўлади. Шаҳарнинг 2000 йилгача мулжалланган бош плани билан синчиқлаб танишган одам унинг келажакини ёрқин ва аниқ тасаввур қила олиши мумкин. Келажакда бу шаҳарда 300 минг аҳоли истиқомат қилади.

Лекин бу шаҳарда камчилик йўқ, деган гап эмас. Партияимиз биздан ҳамиша ҳалол ва ростгўй, камчиликларга муросасиз, ўзига ва ўзгаларга нисбатан талабчан бўлишни талаб қилади. Ўртада, Шунинг учун Навойи шаҳридаги баъзи камчиликларни айтмоқчимиз. Аввало шаҳар улут Навойи номи билан аталасда, бирон жойда унинг портрети йўқ. Транспорт масаласи ҳам қўнғилдагидек эмас. Қўчаларнинг овоздалиги ҳақида ҳам ўйлаш лозим.

Бўлар салгина эътибор билан бажарса бўладиган ишлар. Ёнг муҳими, шаҳарнинг умумий кўрнги, архитектураи гўзал. Сохталик йўқ. Баъзи шаҳарларда

Сармиш ресторани залларида

ЗУЛФИЯ

ОЙБЕК

Тўлаган ТҲХТАЕВ

Шеърят қалбига ўқ
узган,
Қўл билан айладинг
жиноят.
Яна бир ёш кўнгли
тўзиди,
Гул каби сўлиди
ниҳоят.
Наҳотки билмадинг
оламда,
Ҳақиқат яшашни
барқарор.
Бугун ҳам бир сенинг
номингда —
Пушкин ва фарзандинг
қони бир.

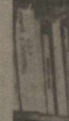
Псари в охотничьих уборах
Чен свет уж на коях сидят
Борзые прыгают на сворах.
Таркимаски: «Вақт етди, вақт! — дея
чалшилар бурғу
Итоқлар йигитлар овчи
кийимида
Бари от устда, тоғ
ёришган-у
Този галалари сакрайди
пуш
Бундай мисолларни Пуш
нингиз «Дўларлар», «Анке»
о сингари кўпал достон
а шерлари таркималиари
ан ҳам келтиришм мум
ини. Пушқин тўрт томглиди

Илгори қилинган айрим эски таржималарнинг, тўғрироғи, эскирган таржималарнинг асосий қусури шундаки, уларда оригиналда мазмун-сюжет тарзида, архитектоника — композиция тарзида, миллий қолорит эса экзотика тарзида ифода топади. Гоҳ ўйноқчи, гоҳ эмоционал-драматик бандларни, турли йил услубий товланишларни ўзидан мумассаслаштирган рус шеърининг тўрт туроқли мин-огир, тилда ритмики ҳахтатда, ғомид, ҳуқик ҳисоди мисрлар айланиб қолади. Оқибатда, асар руҳи, қўлиқча, сюжет қурбонига айланади, ортинча сўзлар, зўрма-зўраки қўфиялар осид қўилиб кетади. Бир мисол келтирайлик:

«Граф Нулин»дан:

Пора, пора! Пора тубриб

ҳақ дастлабки уч йилд
 ҳафадаралига мана шундай
 қилинидими — шундага ўх
 шаган кел — бер; ба
 қиси — куйчи; зарра
 ҳақ; кулгил — худди; у
 ҳаза — шунга; ёр — баҳо
 тур; ҳали — қай; ничд
 етсиди; нурси — ёлси
 таши — шири сингари
 қилларга дуч келмай қол
 қилнига дуч. Ҳоҳадик
 турган ишари қандай қ
 қиллашни жуда аҳли бил
 турги, эскирган таржима
 турган янгилаш масаласи
 қомисия тизилган матлу
 Текин комиссия аълоар
 қилниг уз масъул вази
 қилни, хизмат қозидиган иш
 қил бил бандлиги туфай
 қилу юмилан фақат жамоат
 қиллиг асосидиган тур
 қилга қўйиш қийин. Шу
 қилни учун, бизнингча, тар
 қилма кенгаши наприётла

А. С. Пушкин

[illegible]

майман! Лекин, азиз дўстим,
мақсад нима! Сен менга ай-
ўз даҳондан нима истайсан!
Ватанга ўзингдан қандай хоти-
ра қолдирмоқчисан! Минг аф-
суски, бир-биримиздан ўзоқ-
лардамиз.

Василий ЖУКОВСКИЙ

А. С. ПУШКИН

Н МАКТУБИ

муқобил ташбихлардан
Устоз таржиҳида ўн бир
танлаган бўлсалар, мен
ва шиддатини саклаш уми-
ғинили йўлини маъқул кўр-
ганимга «Татьянининг Онегин-
бинини ҳавола этамиз.

ТАРЖИМОН

... Иўқ, туш эмас бу!
танидим-қолдим,
дим, ловуллаб ёндим
едим: ана, у!
н, мен қулоқ солдим:
г-ку сукут дамида
мадад берган чоғ,
паззат берган чоғ
дилим ғамига?!

лаззат берган чоғ
диллим ғамига?!

л лаҳзада гўё
а, эй азиз рўё,
а биодан кўринган,
этилган аста?
а, севги-ҳавасда
д сўзи уринган?

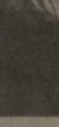
риштан нажотми?

бадхоҳ бир зотми?
от гумонларимни.
барчаси бекор
эбзими? Эбзиларимни?

...ниги, ёлғозларини!
...қисматидеа бор...
...ни! Бугундан бошлаб
...ни сенга топишдир
...да кўзларим ёшлаб,
...сураб, бош урдим...
...т: мен бунда якка,
...ени тушунмай қолди.
...идроким толди,
...ман жим-жит ўлмакка.

...ни, бир назар бирлан
...қалбада тиргизгил.
...ушимин бузгил,
...ухи бир далаб, бирлан!

Мирза КЕНЖАБОЕ
таржимаси

р. билан гавжуш.

Абдулла ШЕР

А. С. Пушкин номидаги республика болалар кутубхонаси доимо ёш китобхонлар билан гавжум.

